

**Європейська конвенція
про визнання та виконання рішень стосовно
опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми**

*{ Конвенцію ратифіковано із заявами та застереженням
Законом N 135-VI ([135-17](#)) від 06.03.2008 }*

Дата підписання: 20.05.1980
Дата ратифікації Україною: 06.03.2008
Дата набрання чинності для України: 01.11.2008

Офіційний переклад

Держави - члени Ради Європи, які підписали цю Конвенцію,

визнаючи, що благополуччя дитини має в Державах - членах Ради Європи першорядне значення під час ухвалення рішень стосовно опіки над нею;

уважаючи, що запровадження заходів, які забезпечують більш широке визнання та виконання рішень стосовно опіки над дитиною, сприятиме посиленню захисту благополуччя дітей;

уважаючи за доцільне, з огляду на цю мету, наголосити, що право доступу батьків до дитини є нормальним наслідком права на опіку;

відзначаючи зростаючу кількість випадків, в яких діти неправомірно переміщаються через міжнародні кордони, а також труднощі забезпечення належного вирішення проблем, що постають у таких випадках;

бажаючи запровадити відповідні положення, які дозволяють поновлювати опіку над дітьми у випадках її свавільного припинення;

будучи переконаними в доцільності запровадження із цієї метою заходів, які задовольняють різні потреби й ураховують різні обставини;

бажаючи встановити правове співробітництво між своїми органами опіки,

домовилися про таке:

Стаття 1

Для цілей цієї Конвенції:

a) "дитина" означає особу будь-якого громадянства, що не досягла 16 років і не має права самостійно вирішувати стосовно місця свого проживання за законодавством місця її звичайного проживання, законодавством її громадянства чи за внутрішнім законодавством запитуваної Держави;

b) "орган " означає судовий чи адміністративний орган;

c) "рішення стосовно опіки" означає рішення органу, яке стосується піклування особи про дитину, зокрема право вибирати

місце її проживання, або стосується права доступу до неї;

d) "неправомірне переміщення" означає переміщення дитини через міжнародний кордон на порушення рішення стосовно опіки над нею, яке було ухвалене в Договірній Державі та є обов'язковим для виконання в такій Державі; неправомірне переміщення також уключає:

i) неповернення дитини через міжнародний кордон після закінчення періоду здійснення права на доступ до цієї дитини або після закінчення будь-якого іншого тимчасового перебування на території іншій, ніж та, на якій здійснюється опіка;

ii) переміщення, яке згодом проголошується незаконним за змістом статті 12.

Частина I

Центральні органи

Стаття 2

1. Кожна Договірна Держава призначає центральний орган для виконання функцій, передбачених цією Конвенцією.

2. Федеративні держави та держави, які мають більше однієї правової системи, можуть призначати більше одного центрального органу та визначають обсяг їхньої компетенції.

3. Генеральному секретарю Ради Європи повідомляють про будь-яке призначення згідно із цією статтею.

Стаття 3

1. Центральні органи Договірних Держав співробітничать один з одним і сприяють співробітництву між компетентними органами їхніх відповідних країн. Вони діють з усією необхідною оперативністю.

2. З метою сприяння функціонуванню цієї Конвенції центральні органи Договірних Держав:

a) забезпечують передачу запитів про надання інформації, які надходять від компетентних органів і стосуються правових та практичних питань, що розглядаються;

b) надають один одному на прохання інформацію про своє законодавство, що стосується опіки над дітьми, та про будь-які зміни у цьому законодавстві;

c) інформують один одного про будь-які труднощі, які можуть виникнути в ході застосування Конвенції, а також, коли це можливо, усувають перешкоди її застосуванню.

Стаття 4

1. Будь-яка особа, яка отримала на території Договірної Сторони рішення стосовно опіки над дитиною і яка бажає, щоб це рішення було визнане або виконане в іншій Договірній Державі, може подати з цією метою заяву до центрального органу в будь-якій Договірній Державі.

2. До заяви додаються документи, зазначені в статті 13.

3. Центральний орган, який отримує заяву, якщо він не є центральним органом запитуваної Держави, надсилає документи безпосередньо та без зволікань до цього центрального органу.

4. Центральний орган опіки, який отримує заяву, може відмовитися вживати заходів у випадках, коли цілком зрозуміло, що умови, викладені в цій Конвенції, не задовольняються.

5. Центральний орган опіки, який отримує заяву, без зволікань інформує заявника про стан розгляду його заяви.

Стаття 5

1. Центральний орган запитуваної Держави без зволікань уживає чи забезпечує вжиття всіх належних, на його думку, заходів, якщо необхідно шляхом порушення розгляду компетентними органами цієї Держави, для того, щоб:

- a) установити місцезнаходження дитини;
- b) запобігти, зокрема шляхом будь-яких необхідних тимчасових заходів, заподіяння шкоди інтересам дитини чи заявника;
- c) забезпечити визнання чи виконання рішення;
- d) забезпечити доставку дитини до заявника у випадку надання дозволу на виконання рішення;
- e) інформувати запитуючий орган про вжиті заходи та їхні результати.

2. Якщо центральний орган запитуваної Держави має підстави вважати, що дитина знаходиться на території іншої Договірної Держави, він надсилає документи безпосередньо та без зволікань до центрального органу цієї Держави.

3. За винятком витрат на репатріацію, кожна Договірна Держава зобов'язується не вимагати від заявника сплати жодних витрат, пов'язаних з будь-якими заходами, здійсненими згідно з пунктом 1 цієї статті центральним органом цієї Держави від імені заявника, у тому числі судових витрат і, у випадку необхідності, витрат, пов'язаних з наданням допомоги адвокатом.

4. У випадку відмови у визнанні або виконанні рішення та якщо центральний орган запитуваної Держави вважає, що порушення в цій Державі судового розгляду по суті справи відповідає проханню заявника, цей орган уживає всіх можливих заходів для забезпечення представництва заявника під час розгляду справи на умовах, не менш сприятливих, ніж умови, що надаються особі, яка проживає в цій Державі та є її громадянином, і з цією метою він може, зокрема, порушити судовий розгляд у своїх компетентних органах.

Стаття 6

1. З урахуванням будь-яких спеціальних домовленостей, досягнутих між відповідними центральними органами, та положень пункту 3 цієї статті:

а) повідомлення, які надсилаються центральному органу запитованої Держави, складаються офіційною мовою чи однією з офіційних мов цієї Держави або супроводжуються перекладом цієї мовою;

б) центральний орган запитованої Держави, однак, приймає повідомлення, які складені англійською чи французькою мовою або які супроводжуються перекладом однією із цих мов.

2. Повідомлення, які надсилаються центральним органом запитованої Держави, у тому числі результати проведених розслідувань, можуть складатися офіційною мовою чи однією з офіційних мов цієї Держави або англійською чи французькою мовою.

3. Договірна Держава може повністю або частково відмовитися від застосування положень підпункту "b" пункту 1 цієї статті. Якщо Договірна Держава висловила таке застереження, будь-яка інша Договірна Держава може також застосовувати це застереження стосовно цієї Держави.

Частина II

Визнання та виконання рішень і поновлення опіки над дітьми

Стаття 7

Рішення стосовно опіки, ухвалене в одній Договірній Державі, визнається та, якщо воно підлягає виконанню в Державі походження, приймається до виконання у будь-якій іншій Договірній Державі.

Стаття 8

1. У випадку неправомірного переміщення центральний орган запитованої Держави забезпечує негайне вжиття заходів для поновлення опіки над дитиною, якщо:

а) на час порушення провадження в Державі, в якій було ухвалено рішення, або на час неправомірного переміщення, якщо воно сталося раніше, дитина та її батьки були громадянами тільки цієї Держави та дитина мала звичайне місце проживання на території цієї Держави; та

б) прохання про повернення було подане до центрального органу впродовж шестимісячного періоду від дати неправомірного переміщення.

2. Якщо відповідно до законодавства запитованої Держави вимоги пункту 1 цієї статті не можуть бути виконані без звернення до суду, жодна з підстав відмови, визначена в цій Конвенції, до судового розгляду не застосовується.

3. Якщо між особою, яка здійснює опіку над дитиною, та іншою особою є офіційно підтверджена компетентним органом угода про надання цій іншій особі права доступу до дитини та якщо дитину, вивезену за кордон, не було повернуто опікуну після закінчення погодженого періоду, опіка над дитиною поновлюється відповідно до пункту "b" пункту 1 й пункту 2 цієї статті. Це правило застосовується також у випадку рішення компетентного органу надати таке право особі, яка не здійснює опіки над дитиною.

Стаття 9

1. У випадках неправомірного переміщення, про яке йдеться в статті 8, в яких до центрального органу впродовж шестимісячного періоду від дати переміщення подається відповідна заява, у визнанні та виконанні рішення може бути відмовлено тільки якщо:

a) у випадку ухвалення рішення за відсутності відповідача або його законного представника, відповідачу не було вручено документ, яким порушено судовий розгляд, або аналогічний документ достатньо заздалегідь для того, щоб він міг забезпечити свій захист; проте невручення такого документа не може бути підставою для відмови у визнанні чи виконанні, якщо вручення документа не було здійснене внаслідок приховування відповідачем свого місцезнаходження від особи, яка порушила розгляд у Державі походження;

b) у випадку ухвалення рішення за відсутності відповідача або його законного представника, повноваження органу, який ухвалив рішення, не ґрунтувалися на:

i) місці звичайного проживання відповідача;

ii) останньому місці спільного звичайного проживання батьків дитини, якщо принаймні один з батьків продовжує там постійно проживати; або

iii) місці звичайного проживання дитини;

c) рішення є не сумісним з рішенням стосовно опіки, яке стало обов'язковим для виконання у запитуваній Державі до переміщення дитини, якщо дитина постійно не проживала на території запитувачої Держави впродовж одного року до її переміщення.

2. У випадках, коли до центрального органу заява не подається, положення пункту 1 цієї статті застосовуються так само, якщо прохання про визнання та виконання рішення подаються впродовж шести місяців від дати неправомірного переміщення.

3. Рішення, ухвалене в іншій Державі, не може переглядатися по суті за жодних обставин.

Стаття 10

1. У випадках, не передбачених статтями 8 й 9, у визнанні та виконанні може бути відмовлено не тільки на підставах, зазначених у статті 9, а й також на будь-якій з таких підстав:

a) якщо встановлено, що наслідки рішення явно суперечать основоположним принципам законодавства запитуваної Держави про сім'ю та дітей;

b) якщо встановлено, що через зміну обставин, у тому числі через закінчення часу, але не через просту зміну місця проживання дитини після неправомірного переміщення, наслідки первісного рішення явно більше не відповідають інтересам благополуччя дитини;

c) якщо на час порушення розгляду в Державі походження:

i) дитина була громадянином запитуваної Держави або зазвичай проживала в ній та не мала жодних таких зв'язків з Державою

походження;

ii) дитина була одночасно громадянином Держави походження та запитуваної Держави й постійно проживала у запитуваній Державі;

d) якщо рішення є не сумісним з рішенням, яке було ухвалене в запитуваній Державі або підлягає виконанню в цій Державі після його ухвалення в третій Державі, унаслідок провадження, порушеного до подання прохання про визнання чи виконання, та якщо відмова відповідає інтересам благополуччя дитини.

2. У таких самих випадках розгляд справи про визнання чи виконання рішення може бути відкладений на будь-якій з таких підстав:

a) якщо розпочато звичайну процедуру перегляду первісного рішення;

b) якщо розгляд справи про опіку над дитиною, який було розпочато до порушення провадження в Державі походження, ще не закінчено в запитуваній Державі;

c) якщо триває розгляд питання про виконання чи будь-яке інше провадження про визнання, що стосується іншого рішення стосовно опіки над дитиною.

Стаття 11

1. Рішення про право доступу до дитини та положення рішень стосовно опіки, в яких ідеться про право доступу до дитини, визнаються та виконуються на таких самих умовах, як й інші рішення стосовно опіки.

2. Однак компетентний орган запитуваної Держави може встановити умови запровадження та здійснення права доступу до дитини з урахуванням, зокрема, зобов'язань, узятих сторонами із цього питання.

3. Якщо жодного рішення про право доступу до дитини не було ухвалено або якщо у визнанні чи виконанні рішення стосовно опіки було відмовлено, центральний орган запитуваної Держави може звернутися до своїх компетентних органів із проханням ухвалити рішення про право доступу до дитини, якщо особа, яка претендує на право доступу до дитини, цього вимагає.

Стаття 12

Якщо на час переміщення дитини через міжнародний кордон у Договірній Державі не було ухвалено жодного обов'язкового для виконання рішення стосовно опіки над цією дитиною, положення цієї Конвенції застосовуються до будь-якого наступного ухваленого в Договірній Державі на прохання будь-якої заінтересованої особи рішення, що стосується опіки над цією дитиною й проголошує переміщення незаконним.

Частина III

Процедура

Стаття 13

1. До прохання про визнання або виконання в іншій Договірній Державі рішення стосовно опіки додаються:

а) документ, яким центральний орган запитуваної Держави вповноважується діяти від імені заявника або призначати із цією метою іншого представника;

б) копія рішення, яка задовольняє необхідні умови автентичності;

в) у випадку ухвалення рішення за відсутності відповідача або його законного представника, документ, який засвідчує, що відповідачу належним чином було вручено документ, яким порушено судовий розгляд, або аналогічний документ;

г) у випадку необхідності будь-який документ, який засвідчує, що відповідно до законодавства Держави походження рішення підлягає виконанню;

д) коли це можливо, заява про місцезнаходження або можливе місцезнаходження дитини в запитуваній Державі;

е) пропозиції стосовно шляхів поновлення опіки над дитиною.

2. Документи, зазначені вище, у випадку необхідності супроводжуються перекладом відповідно до положень статті 6.

Стаття 14

Кожна Договірна Держава застосовує просту й швидку процедуру визнання та виконання рішень стосовно опіки над дитиною. Із цією метою вона забезпечує можливість подання прохання про виконання рішення у вигляді звичайної заяви.

Стаття 15

1. Перш ніж ухвалити рішення згідно з підпунктом "б" пункту 1 статті 10 відповідний орган запитуваної Держави:

а) з'ясовує думку дитини, крім випадків, коли це неможливо, з огляду на її вік і можливості розуміння; та

б) може вимагати проведення будь-яких відповідних перевірок.

2. Витрати на перевірки в будь-якій Договірній Державі сплачуються Державою, в якій вони проводяться.

3. Прохання про перевірки та результати перевірки можуть надсилатися відповідному органу через центральні органи.

Стаття 16

Для цілей цієї Конвенції не вимагається легалізація чи будь-яка інша подібна формальність.

Частина IV

Застереження

Стаття 17

1. Договірна Держава може висловити застереження про те, що у випадках, які охоплюються статтями 8 й 9 або однією із цих статей, у визнанні та виконанні рішень стосовно опіки може бути відмовлено на таких передбачених у статті 10 підставах, які можуть бути визначені в застереженні.

2. У визнанні та виконанні рішень, ухвалених у Договірній Державі, яка висловила застереження, передбачене у пункті 1 цієї статті, може бути відмовлено в будь-якій іншій Договірній Державі на будь-якій з додаткових підстав, зазначених у цьому застереженні.

Стаття 18

Договірна Держава може висловити застереження про те, що вона не вважає для себе обов'язковими положення статті 12. Положення цієї Конвенції не застосовуються до рішень, зазначених у статті 12, які були ухвалені в Договірній Державі, що висловила таке застереження.

Частина V

Інші документи

Стаття 19

З метою отримання визнання та виконання рішення ця Конвенція не виключає можливості застосування будь-якого іншого міжнародного документа, що є чинним у відносинах між Державою походження та запитуваною Державою, чи будь-якого іншого закону запитуваної Держави, який не впливає з міжнародної угоди.

Стаття 20

1. Ця Конвенція не зашкоджує жодним зобов'язанням, які Договірна Держава може мати перед недоговірною Державою за міжнародною угодою, що стосується питань, які регулюються цією Конвенцією.

2. Якщо дві чи більше Договірних Держав запровадили однакові закони стосовно опіки над дітьми або створили спеціальну систему визнання чи виконання рішень у цій галузі або якщо вони зроблять це в майбутньому, вони можуть застосовувати у відносинах між собою такі закони чи таку систему замість цієї Конвенції або будь-якої її частини. З метою застосування цього положення Держави повідомляють про своє рішення Генеральному секретарю Ради Європи. Будь-які зміни чи будь-яке скасування цього рішення також повинні повідомлятися.

Частина VI

Прикінцеві положення

Стаття 21

Цю Конвенцію відкрито для підписання Державами - членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації, прийняттю чи затвердженню. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження

передаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 22

1. Ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати, на яку три Держави – члени Ради Європи висловили свою згоду на обов'язковість для них цієї Конвенції відповідно до положень статті 21.

2. Стосовно будь-якої Держави-члена, яка висловила свою згоду на обов'язковість для неї Конвенції після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати передачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття або затвердження.

Стаття 23

1. Після набрання чинності цієї Конвенцією Комітет міністрів Ради Європи може запропонувати приєднатися до цієї Конвенції будь-якій Державі, яка не є членом Ради, у рішенні, що ухвалюється більшістю голосів, передбаченою в пункті "d" статті 20 Статуту ([994 001](#)), й одноставним голосуванням представників Договірних Держав, які мають право засідати в Комітеті.

2. Стосовно будь-якої держави, що приєднується до Конвенції, Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати передачі документа про приєднання на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 24

1. Будь-яка Держава під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання може визначити територію (території), до якої застосовуватиметься ця Конвенція.

2. Будь-яка Держава в будь-який інший час після цього в заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може поширити дію цієї Конвенції на будь-яку іншу територію, визначену в цій заяві. Стосовно такої території Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена відповідно до двох попередніх пунктів, може стосовно будь-якої території, визначеної в цій заяві, бути відкликана шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення шестимісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 25

1. Держава, що має дві чи більше територіальних одиниці, в яких у питаннях опіки над дітьми та визнання й виконання рішень стосовно опіки застосовуються різні правові системи, під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання може заявити, що ця Конвенція застосовуватиметься до всіх її територіальних одиниць або до однієї чи більше з них.

2. Така Держава в будь-який інший час після цього в заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може поширити дію цієї Конвенції на будь-яку іншу територіальну одиницю, визначену в цій заяві. Стосовно такої територіальної одиниці Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена відповідно до двох попередніх пунктів, може стосовно будь-якої територіальної одиниці, визначеної в цій заяві, бути відкликана шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення шестимісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 26

1. Стосовно Держави, яка в питаннях опіки має дві чи більше правових систем з територіальним застосуванням:

а) посилання на законодавство про місце звичайного проживання особи або на законодавство про громадянство особи тлумачиться як таке, що стосується правової системи, визначеної чинними в цій Державі правилами, або в разі відсутності таких правил - правової системи, з якою відповідна особа має найбільш тісний зв'язок;

б) посилання на Державу походження або на запитувану Державу тлумачиться як таке, що стосується у відповідних випадках територіальної одиниці, де було ухвалене рішення, або територіальної одиниці, де запитується визнання чи виконання рішення або поновлення опіки.

2. Підпункт "а" пункту 1 цієї статті також застосовується *mutatis mutandis* до Держав, які в питаннях опіки мають дві чи більше правових систем, що застосовуються за колом осіб.

Стаття 27

1. Будь-яка Держава під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання може заявити про те, що вона застосовуватиме одне чи більше застережень, передбачених у пункті 3 статті 6, у статті 17 і статті 18 цієї Конвенції. Жодне інше застереження не дозволяється.

2. Будь-яка Договірна Держава, яка висловила застереження згідно з попереднім пунктом, може повністю або частково відкликати його шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи. Відкликання набирає чинності від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 28

Після завершення третього року від дати набрання чинності цією Конвенцією та за власною ініціативою в будь-який інший час після цієї дати Генеральний секретар Ради Європи пропонує представникам центральних органів, призначених Договірними Державами, зібратися для обговорення функціонування цієї Конвенції та для сприяння йому. Будь-яку Державу - члена Ради Європи, яка не є Стороною цієї Конвенції, може представляти спостерігач. Про

роботу кожного такого засідання складається доповідь, яка надсилається Комітетові міністрів Ради Європи для інформації.

Стаття 29

1. Будь-яка Сторона може будь-коли денонсувати цю Конвенцію шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

2. Така денонсація набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення шестимісячного періоду від дати отримання повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 30

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє Державам - членам Ради та будь-якій Державі, що приєдналася до цієї Конвенції, про:

- a) будь-яке підписання;
- b) передачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття, затвердження або приєднання;
- c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією відповідно до статей 22, 23, 24 й 25;
- d) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення чи інформацію, які стосуються цієї Конвенції.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те вповноважені, підписали цю Конвенцію.

Учинено у Люксембурзі 20 травня 1980 року англійською та французькою мовами, причому обидва тексти є рівно автентичними, в одному примірнику, який передається на зберігання до архіву Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цієї Конвенції кожній Державі - члену Ради Європи та будь-якій Державі, якій запропоновано приєднатися до цієї Конвенції.